

Iskustva i predodžbe o antisemitizmu

Drugo istraživanje o diskriminaciji i zločinima iz mržnje protiv Židova u Europskoj uniji

Sažetak

U članku 21. Povelje Europske unije o temeljnim pravima zabranjuje se svaka diskriminacija na bilo kojoj osnovi kao što je rasa, etničko ili socijalno podrijetlo, religija ili uvjerenje, političko ili bilo kakvo drugo mišljenje.

Kada ste se posljednji put šetali kraj jedne od mnogobrojnih predivnih europskih sinagoga, jesu li pred njezinim vratima stajali teško naoružani policijski službenici? Šokantan je to prizor. Ipak, i više od 70 godina nakon holokausta, još je uvijek vrlo uobičajen. Zaštita nije potrebna samo u sinagogama – posebne sigurnosne mjere na snazi su i u bezbrojnim židovskim društvenim centrima i školama. Zlobni komentari o Židovima pojavljuju se na internetu, u medijima i u politici; Židovi su na meti neprijateljskih pogleda i gesta u svojim četvrtima; nailaze na grafite i druge oblike vandalizma te se susreću s diskriminacijom u društvenom okruženju, u školi i na poslu.

„Antisemitizam u Njemačkoj danas jednak je onome od prije 30 godina. U proteklih 12 godina prestao je biti tabu tema u Njemačkoj i zbog toga se sve češće izražava – verbalno i fizički – na njemačkim ulicama i na društvenim mrežama.“ (Žena, 60–69 godina, Njemačka)

Europska unija (EU) i njezine države članice zakonom su obvezne učiniti sve u svojoj moći da bi učinkovito suzbile antisemitizam i zaštitile dostojanstvo židovskog naroda. Ipak, diljem EU-a Židovi se i dalje susreću s antisemitizmom u obliku vandalizma, uvreda, prijetnji, napada pa čak i ubojstava.

Ustrajnost i učestalost antisemitizma otežava Židovima da otvoreno žive svoje živote, bez straha za

svoju sigurnost i dobrobit, što je vidljivo iz opsežnih istraživanja o diskriminaciji i zločinima iz mržnje protiv Židova u EU-u, koje je 2012. i 2018. provela Agencija Europske unije za temeljna prava (FRA).

„Kako sad stvari stoje, čujem da se npr. riječ ‚Židov‘ često upotrebljava kao psovka u Kopenhagenu. Kao Židovka koja je odrasla u Danskoj, cijeli svoj život izbjegavam reći/pokazati drugima da sam Židovka.“ (Žena, 20–24 godine, Danska)

Nemoguće je brojkom iskazati koliko snažno takva svakodnevnica može negativno utjecati na nekoga. Ali šokantni statistički podaci ocrtavaju jasnu sliku: u proteklih pet godina, u 12 država članica EU-a gdje Židovi žive već stoljećima, više od jedne trećine njih izjasnilo se da razmišlja o iseljenju jer se zbog svojeg židovskog podrijetla više ne osjeća sigurno.

Sprečavanje antisemitizma mora se temeljiti na čvrstim i pouzdanim podacima koji jasno pokazuju do koje mjere države članice EU-a ispunjavaju svoje obveze u skladu sa zakonima EU-a u tom pogledu, tj. u skladu s Okvirnom odlukom o suzbijanju određenih oblika i načina izražavanja rasizma i ksenofobije kaznenopravnim sredstvima, Direktivom o rasnoj jednakosti i Direktivom o jednakosti pri zapošljavanju. Međutim, takvi su podaci rijetko dostupni, kao što se vidi iz dokaznog materijala koji FRA prikuplja jednom godišnje¹. Zbog toga EU i njezine države članice često donose odluke o borbi protiv antisemitizma na temelju nepotpunih dokaza. Rezultati

1 FRA (2018), *Antisemitism: Overview of data available in the European Union 2007-2017* (Pregled podataka dostupnih u Europskoj uniji za razdoblje 2007. – 2017.), Luxembourg, Ured za publikacije Europske unije (Ured za publikacije).

istraživanja FRA-e služe kao nadopuna ovom nedostatku dokaznog materijala tako što prikazuju iskustva s antisemitizmom o kojima govore osobe iz EU-a koje se izjašnjavaju kao Židovi.

Dana 6. prosinca 2018. donošenjem Izjave Vijeća o borbi protiv antisemitizma i razvoju zajedničkog sigurnosnog pristupa za bolju zaštitu židovskih zajednica i institucija u Europi vlade država članica EU-a poslale su jasnu poruku. Vijeće primjećuje da je antisemitska mržnja i dalje raširena, što podupiru nalazi istraživanja FRA-e iz 2018., te poziva države članice EU-a da poduzmu mjere suzbijanja antisemitizma i poboljšaju sigurnost židovskih zajednica.

U ovom su sažetku predstavljeni glavni rezultati drugog istraživanja FRA-e o iskustvu Židova sa zločinima iz mržnje, diskriminacijom i antisemitizmom u Europskoj uniji, najvećeg istraživanja ikad provedenog u svijetu u kojem su sudjelovali Židovi. Ono je obuhvatilo 12 država članica EU-a te je u njemu sudjelovalo 16 500 osoba koje su se izjasnile kao Židovi. Rezultati su poražavajući i pokazuju da je antisemitizam i dalje vrlo prisutan u cijeloj Europskoj uniji – štoviše, u mnogim je aspektima postao uznemirujuće prihvatljiv.

„Na poslu, u medijima i na društvenim mrežama antisemitizam je svakodnevna, neskrivena pojava.“ (Žena, 40–44 godine, Francuska)

Ključni nalazi i mišljenja Agencije za temeljna prava

Pozivajući se na rezultate istraživanja, FRA donosi sljedeća mišljenja da bi europskim i nacionalnim tvorcima politika olakšao izradu i provedbu mjera za prevenciju i suzbijanje antisemitizma. Ta mišljenja nadopunjuju mišljenja FRA-e iznesena u izvješću

o prvom istraživanju o diskriminaciji i zločinima protiv Židova u EU-u, objavljenom 2013. Zbog nastavka učestalosti antisemitizma, mišljenja iznesena 2013. i dalje su važeća 2018.

Antisemitizam je prisutan u svakodnevnom životu

KLJUČNI REZULTATI

- Velika većina ispitanika (85 %) smatra da su antisemitizam i rasizam glavni problemi diljem država članica EU-a koje su sudjelovale u istraživanju.
- Velika većina ispitanika (89 %) vjeruje da je u zemlji u kojoj žive antisemitizam porastao u proteklih pet godina.
- Većina ispitanika (72 %) izrazila je zabrinutost zbog sve veće netrpeljivosti prema muslimanima.
- Velika većina ispitanika (89 %) smatra da je u zemlji u kojoj žive antisemitizam na internetu postao problem.
- Velika većina ispitanika (88 %) vjeruje da je antisemitizam na internetu porastao u proteklih pet godina, a većina njih izjavljuje da je „dosta” porastao.
- Većina ispitanika izjavljuje da se redovito susreću s pogrdnim izjavama o Židovima. Velika većina ispitanika diljem zemalja koje su sudjelovale u istraživanju (80 %) navodi da je internet najčešća platforma za izražavanje pogrdnih izjava.

Rezultati istraživanja pokazuju da antisemitizam dominira javnim životom, gdje se negativni stereotipi o Židovima umnožavaju i učvršćuju. Mogućnost susreta s različitim oblicima zlostavljanja veća je za pripadnike židovske vjeroispovijesti, gdje god da se kreću, što god da čitaju ili s kim god da komuniciraju. Usporedba istraživanja iz 2012. i 2018. pokazuje da ispitanici smatraju da antisemitizam postaje sve veći problem u zemlji u kojoj žive.

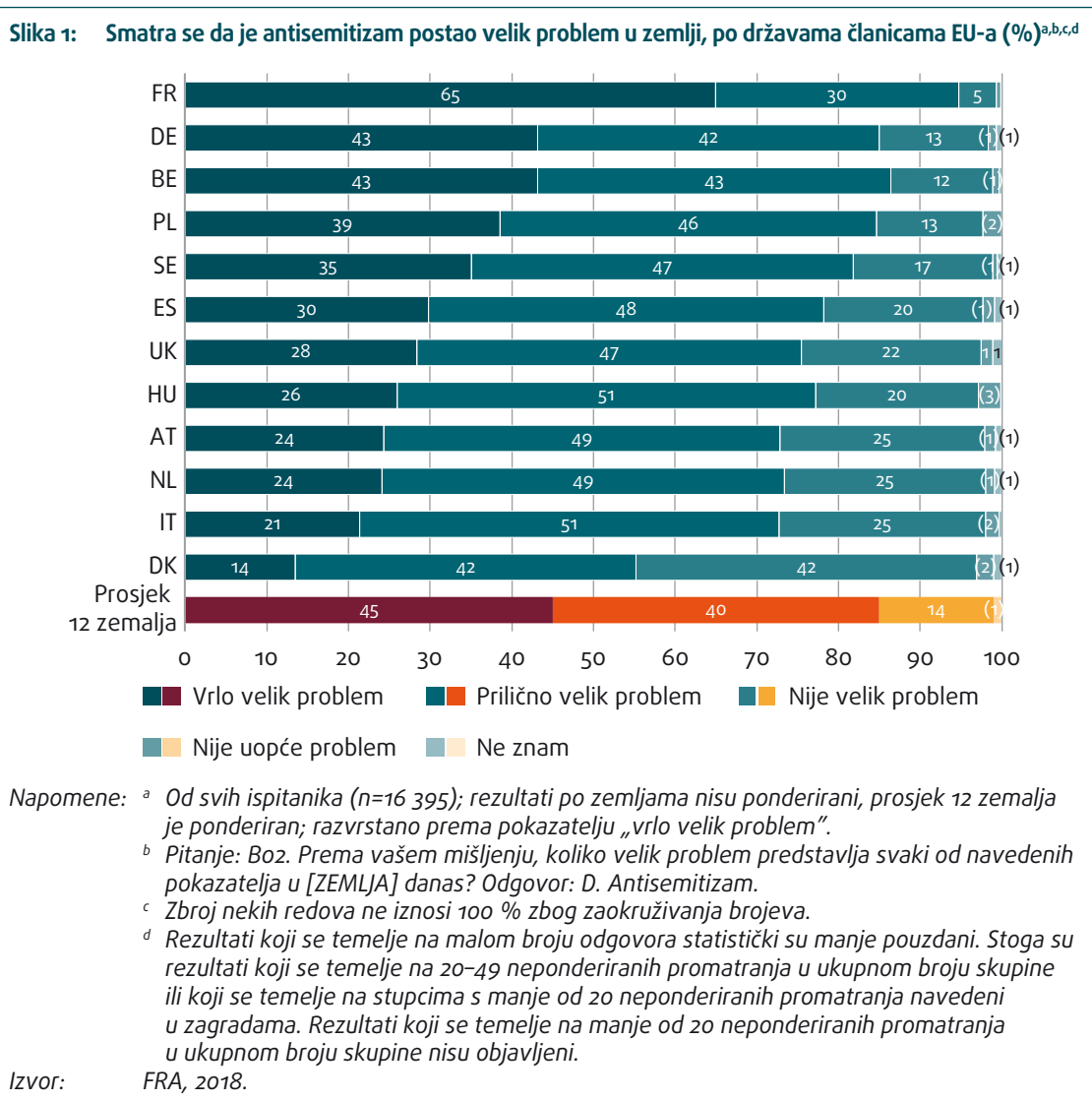
„Antisemitizam i rasizam su poput bečkog odreska. Oni su dio austrijske kulturne baštine, kao i ksenofobija te uvjerenje da smo mi ‚dručkiji’. Nema tu mjesta za borbu, samo treba potisnuti posljedice.” (Muškarac, 50–54 godine, Austrija)

Sveukupno, devet od deset (89 %) ispitanika u istraživanju iz 2018. smatra da je u proteklih pet godina antisemitizam u njihovoj zemlji porastao; više od 80 posto (točnije, 85 %) misli da je to ozbiljan problem. Ispitanici smatraju da je antisemitizam najveći društveni ili politički problem ondje gdje žive. Ocjenjuju da je antisemitizam najproblematičniji na

internetu i društvenim mrežama (89 %), zatim na javnim mjestima (73 %), u medijima (71 %) i na političkoj sceni (70 %). Najčešće antisemitske izjave koje čuju, i to redovito, uključuju „Izraelci se prema Palestincima ponašaju poput nacista” (51 %), „Židovi su preutjecajni” (43 %) i „Židovi iskorištavaju svoj status žrtava holokausta za vlastitu korist” (35 %). Ispitanici se najčešće susreću s takvim izjavama na internetu (80 %), zatim u drugim medijima (56 %) i na političkim skupovima (48 %).

„Čini se da je Nizozemska umorna od antisemitizma. Ta se tema trivijalizira, a na društvenim mrežama postala je uobičajena. [...] Zbilja zabrinjavajuće!” (Žena, 35–39 godina, Nizozemska)

„Mislim da u Švedskoj prije nije bilo antisemitizma, ali to se sad promijenilo i zbog toga mi je teško. Prije me uopće ne bi bilo strah reći da sam Židovka; mojoj djeci to je bilo zanimljivo kad su bili tinejdžeri i voljeli su biti posebni. Danas nerado govorim o svojem podrijetlu. Brine me budućnost.” (Žena, 70–79 godina, Švedska)

U ovom kontekstu ohrabruje donošenje Rezolucije Europskog parlamenta o suzbijanju antisemitizma u lipnju 2017. u kojoj se poziva na intenziviranje napora na lokalnoj, nacionalnoj i europskoj razini. Rezolucija je donesena nakon brojnih inicijativa Europske komisije na globalnoj razini i na razini EU-a². One uključuju imenovanje koordinatora za suzbijanje antisemitizma u prosincu 2015., 2016. osnivanje Skupine EU-a na visokoj razini za suzbijanje rasizma, ksenofobije i ostalih oblika netolerancije, koja je izradila smjernice za politiku za izradu boljih odgovora na zločine iz mržnje i govor mržnje, uključujući antisemitske zločine i govor te sporazum s informatičkim poduzećima o kodeksu ponašanja za sprečavanje nezakonitog govora mržnje na internetu, koji je postignut u svibnju 2016.

„U Mađarskoj ne postoji antisemitizam, bez obzira na to što vam drugi govore o ovoj zemlji. Postoje povijesne rane, ali one dobro zarastaju.” (Muškarac, 20–24 godine, Mađarska)

Neke su države članice reagirale imenovanjem koordinatora za suzbijanje antisemitizma, dok su druge donijele ili podržale pravno neobvezujuću, radnu definiciju antisemitizma³, koju je donio Međunarodni savez za sjećanje na holokaust (IHRA) u svibnju 2016. i koju je Komisija pohvalila kao korisnu inicijativu za prevenciju i suzbijanje antisemitizma. Poveznica na definiciju IHRA-e dostupna je na internetskim stranicama Komisije⁴.

Međutim, nekoliko država članica još uvijek nije u potpunosti i na ispravan način u svoje nacionalno zakonodavstvo prenijelo Okvirnu odluku Vijeća

2 SAD i Izrael, zajedno s EU-om i Kanadom, organizirali su 2016. godine prvi Forum UN-a na visokoj razini o globalnom antisemitizmu, kojemu je cilj bio dodatno promicati rad EU-a na sprečavanju antisemitizma na globalnoj razini.

3 Vidjeti internetske stranice Međunarodnog saveza za sjećanje na holokaust.

4 Vidjeti internetsku stranicu Komisije o suzbijanju antisemitizma.

o suzbijanju određenih oblika i načina izražavanja rasizma i ksenofobije kaznenopravnim sredstvima (2008/913/PUP). Njome se definira zajednički kazneni pristup na razini EU-a za suzbijanje teških oblika rasizma i ksenofobije, time i antisemitizma, uključujući „slučajeve u kojima je djelo počinjeno putem informacijskog sustava” (članak 9.). Da bi se antisemitizam iskorijenio iz javnog života, potreban je kontinuiran i odlučan rad na suzbijanju ustrajnih negativnih stereotipa o Židovima, uključujući i one koji se pojavljuju na internetu.

Prvo mišljenje Agencije za temeljna prava

Države članice trebaju omogućiti integraciju mjera za prevenciju antisemitizma u relevantne nacionalne strategije i akcijske planove. Mjere za prevenciju antisemitizma trebaju biti posebno usredotočene na osvješćivanje, posebno kad je riječ o obrazovanju o holokaustu. Države članice isto tako moraju osigurati da se učinkovitost izrađenih mjera sustavno ocjenjuje. Nacionalni koordinatori za suzbijanje antisemitizma, kao i širok spektar socijalnih partnera, organizacija civilnog društva i zajednica, uključujući i one nežidovske, trebaju biti uključeni u razvoj mjera za prevenciju, kao i u evaluaciju njihove učinkovitosti.

Rašireni antisemitizam umanjuje osjećaj sigurnosti kod Židova

KLJUČNI REZULTATI

- Gotovo polovina (47 %) svih ispitanika strahuje da će postati žrtvom antisemitskog verbalnog napada ili uznemiravanja u sljedećih 12 mjeseci, dok više od jedne trećine njih (40 %) strahuje da bi mogli biti fizički napadnuti u tom istom razdoblju.
- Trećina (34 %) ispitanika izjavljuje da povremeno izbjegava židovske skupove ili mjesta jer se kao Židovi ne osjećaju sigurno na njima ili na putu do njih. Više od trećine ispitanika (38 %) izbjegava određena mjesta u svojem lokalnom mjestu ili četvrti, barem povremeno, jer se kao Židovi ondje ne osjećaju sigurno.
- U svih 12 država članica uključenih u istraživanje, polovina ispitanika (49 %) barem povremeno nosi ili ističe obilježja židovske vjeroispovijesti. Od njih koji barem povremeno nose ili ističu takva obilježja, više od dvije trećine (71 %) katkad ih namjerno izbjegava.
- Više od trećine ispitanika razmišljalo je o iseljenju (38 %) u proteklih pet godina jer se u zemlji u kojoj žive ne osjećaju sigurno zbog svojeg židovskog podrijetla.
- Većina ispitanika (70 %) smatra da njihova nacionalna vlada ne radi dovoljno po pitanju suzbijanja antisemitizma. Istodobno, polovina ispitanika (54 %) pozitivno ocjenjuje nastojanja svojih nacionalnih vlada da osiguraju sigurnost židovskih zajednica. Ipak, razina zadovoljstva takvim mjerama znatno varira među zemljama.

„Nije me strah kad izlazim na ulicu jer je moja mezua unutar mojeg doma i ne može se vidjeti izvana. Samo oni koji ulaze u moj stan mogu je vidjeti. No, bojim se izložiti je.” (Žena, 30–34 godine, Španjolska)

Rezultati istraživanja pokazuju da brojni Židovi diljem EU-a žive u strahu za svoju sigurnost i sigurnost članova svoje obitelji te drugih osoba s kojima su bliski. Boje se da će postati mete antisemitskih uznemiravanja i napada. Zbog osjećaja nesigurnosti, neki Židovi razmišljaju o preseljenju u druge države.

Usporedba rezultata iz 2012. i 2018. pokazuje sličnu razinu antisemitskih oblika uznemiravanja i nasilja prema Židovima u EU-u. Rezultati također pokazuju sličnu razinu zabrinutosti među ispitanicima za sebe ili članove svoje obitelji ili bliske osobe kad je riječ o antisemitskim oblicima nasilja i uznemiravanja.

„Zaista strahujem za sigurnost svog djeteta kad ide u židovsku školu. Svaki dan se pitam bih li ga možda trebala poslati u školu negdje drugdje.” (Žena, 30–34 godine, Belgija)

„Dosta strahujem za budućnost svoje djece jer je riječ Židov pogrдна uvreda u mojem okrugu i ljudi toliko mrze Židove da im život ništa ne znači. Bojimo se da će našu djecu napasti na bilo koji način.“ (Muškarac, 45–49 godina, Danska)

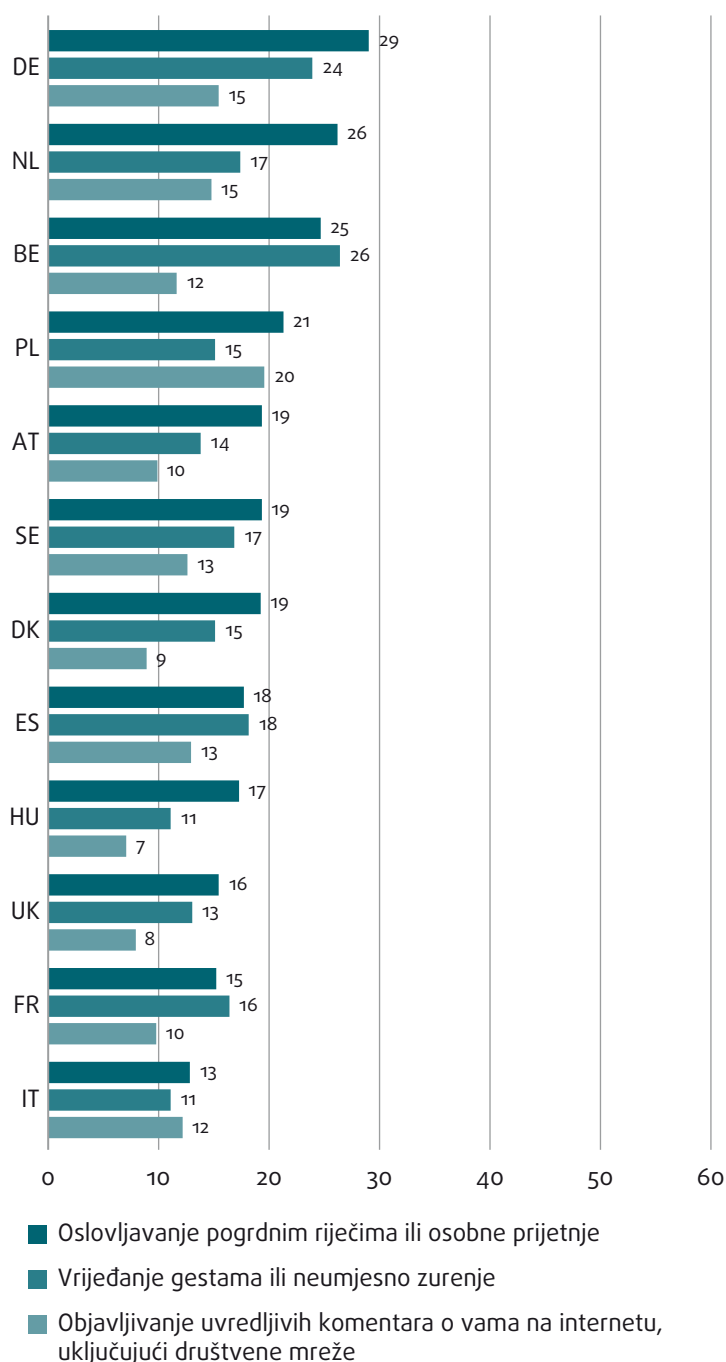
Rezultati istraživanja iz 2018. pokazuju da su stotine ispitanika osobno doživjeli fizičko nasilje iz antisemitskih razloga u 12 mjeseci koji su prethodili ovom istraživanju. Više od četvrtine (28 %) ispitanika iskusilo je antisemitsko uznemiravanje barem jedanput tijekom tog razdoblja. Oni koji nose ili ističu židovska obilježja u javnosti doživljavaju više antisemitskog uznemiravanja (37 %) od onih koji to ne čine (21 %).

„Čuo sam za brojne incidente i brinem se za sebe i svoju obitelj. Često smo nervozni u sinagogi ili na drugim židovskim skupovima i strah nas je da se nešto ne dogodi. Međutim, osobno iskustvo s javnim nošenjem kipe bilo je samo pozitivno. Ipak, ne osjećam se ugodno u nežidovskim područjima (tj. gotovo bilo gdje drugdje).“ (Muškarac, 55–59 godina, Ujedinjena Kraljevina)

„Primijetila sam da se Židovi iz moje generacije (uključujući mene) osjećaju sve nesigurnije i neprihvaćeno/nedobrodošlo u Nizozemskoj zato što smo Židovi.“ (Žena, 30–34 godina, Nizozemska)

Slika 2.: Iskustvo s antisemitskim uznemiravanjem (tri najčešća oblika koje su ispitanici iskusili jednom ili više puta) u proteklih 12 mjeseci, po državama članicama EU-a (%)^{a,b}

Napomene: ^a Od svih ispitanika (n=16 395); rezultati zemalja nisu ponderirani.

^b Pitanja: C03. U PROTEKLIH 12 MJESECI u [ZEMLJA], je li netko:

- oslovljavao vas pogrđnim riječima ili vam prijetio osobno;
- vrijeđao vas gestama ili neumjesno gledao u vas
- objavljivao uvredljive komentare na internetu o vama, uključujući na društvenim mrežama?

C04a. Događa li vam se to ZATO što ste židovskog podrijetla?

Izvor:

FRA, 2018.

„Češće ćete doživjeti antisemitizam u Njemačkoj ako otvoreno pokazujete da ste židovske vjere.” (Žena, 30–34 godine, Njemačka)

Svaki peti (20 %) ispitanik zna članove obitelji ili druge bliske osobe koji su verbalno napadnuti, uznemiravani ili fizički napadnuti. Gotovo polovina ispitanika brine da će ih netko verbalno napasti ili uznemiravati (47 %), a četvero od 10 boji se fizičkog napada antisemitskog oblika (40 %).

„U mjestu gdje živim nitko od mojih prijatelja ili kolega na poslu ne zna da sam Židovka. Naša djeca ne znaju za moje židovsko podrijetlo jer strahujem da će imati problema u školi zbog toga. Više ne posjećujem sinagogu jer nije vrijedno toga da nas zato kasnije netko napadne. Najbolje što mi se dogodilo jest kad sam zbog udaje promijenila prezime u Svensson.” (Žena, 40–44 godine, Švedska)

Svaki treći ispitanik (34 %) izbjegava posjećivati židovske skupove ili mjesta jer se ondje ili na putu do njih zbog svojeg židovskog podrijetla ne osjećaju sigurno. Više od trećine ispitanika razmišljalo je o iseljenju (38 %) u proteklih pet godina jer se ne osjeća sigurno zbog svojeg židovskog podrijetla u zemlji u kojoj živi.

„Kad idete na židovski skup, bez obzira na to koliko malen bio, uvijek je potrebno prvo se prijaviti i tek tada će vam reći mjesto održavanja skupa. Više se ne osjećate sigurno ići negdje gdje se okuplja više Židova.” (Žena, 55–59 godina, Nizozemska)

„Nikad javno ne nosim nikakva židovska obilježja i uvijek sam na oprezu kad sudjelujem na nekom židovskom događanju. [...] Samo želim da me se pusti na miru da mogu slobodno prakticirati svoju vjeru.” (Žena, 40–44 godine, Švedska)

Više od polovine ispitanika (54 %) pozitivno ocjenjuje nastojanja nacionalnih vlada da osiguraju sigurnost židovskih zajednica. No, sedam od 10 (70 %) njih vjeruje da vlada u njihovoj zemlji ne suzbija antisemitizam dovoljno učinkovito.

Neprekidni doticaj s antisemitizmom znatno ograničuje građanima njihovu mogućnost uživanja temeljnih prava, uključujući zaštitu ljudskog dostojanstva, pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života ili slobodu mišljenja, savjesti i religije. Pozitivno je što mnogi Židovi vjeruju da njihove vlade rade dovoljno po pitanju zaštite židovske zajednice. Međutim, sama činjenica da su stalno potrebne posebne mjere sigurnosti, na primjer, oko sinagoga, židovskih društvenih centara i škola, da bi se osigurala sigurnost židovskih zajednica pokazuje da je riječ o trajnom i dubljem društvenom problemu. Države članice moraju neprekidno raditi na sigurnosti svojih židovskih zajednica.

„Mislim da je strah od antisemitizma veći od stvarnosti.” (Muškarac, 40–44 godine, Ujedinjena Kraljevina)

„Nosim lančić s Davidovom zvijezdom, ali ga ne stavljam svjesno u javnosti jer pokušavam izbjeći antisemitske reakcije.” (Žena, 16–19 godina, Belgija)

Drugo mišljenje Agencije za temeljna prava

Države članice trebaju sustavno surađivati sa židovskim zajednicama u području sigurnosti i zaštite židovskih mjesta. Države članice trebaju nastaviti provoditi mjere sigurnosti i osigurati dovoljno financijskih sredstava za organizacije posvećene sigurnosti židovske zajednice. EU i njezine države članice moraju redovito i detaljno pratiti promjene u učestalosti zločina iz mržnje i osjećaju sigurnosti među Židovima, uključujući provedbom istraživanja o viktimizaciji, da bi se lakše ocijenila učinkovitost poduzetih sigurnosnih mjera.

Antisemitsko uznemiravanje toliko je često da je postalo uobičajeno

KLJUČNI REZULTATI

- U prosjeku, više od trećine ispitanika (39 %) doživjelo je neki oblik antisemitskog uznemiravanja u proteklih pet godina prije ovog istraživanja. Više od četvrtine njih (28 %) susrelo se s takvim oblikom uznemiravanja u 12 mjeseci koji su prethodili ovom istraživanju.
- Ispitanici su utvrdili da je antisemitski sadržaj na internetu najizraženiji oblik antisemitizma. Međutim, komentari dani uživo, kao i uvredljive geste ili neprimjereni pogledi, najčešći su oblici antisemitskog uznemiravanja koje su ispitanici osobno doživjeli. Na primjer, 18 %, odnosno 16 % njih izjavljuje da su se susreli s tim oblicima uznemiravanja u posljednjih 12 mjeseci koji su prethodili ovom istraživanju.
- Kad je riječ o najozbiljnijim incidentima antisemitskog uznemiravanja koje su ispitanici doživjeli u proteklih pet godina prije istraživanja, u većini slučajeva to je bilo antisemitsko izražavanje. Uz to, uznemiravanje se dogodilo u situacijama kad je bilo moguće utvrditi da su ispitanici Židovi. (U prosjeku, dva od tri ispitanika primijetila su ta dva aspekta tijekom ovakvih incidenata).
- Kad ih se tražilo da opišu počinitelja najozbiljnijeg incidenta antisemitskog uznemiravanja koji su iskusili u proteklih pet godina prije istraživanja, u mjeri u kojoj je to moguće te na temelju svojih dojмова, ispitanici su u 31 % slučajeva izjavili da se radilo o nepoznatoj osobi, u 30 % slučajeva bila je riječ o muslimanu s ekstremističkim stavovima, a u 21 % slučajeva radilo se o osobi koja zagovara ljevičarsku političku ideologiju.
- Većina ispitanika (79 %) koji su iskusili antisemitsko uznemiravanje u posljednjih pet godina nisu prijavili najozbiljniji incident policiji ili nekoj drugoj organizaciji.
- Gotovo polovina (48 %) ispitanika koji nisu prijavili najozbiljniji incident policiji izjavila je da se ništa ne bi promijenilo čak i da to jesu učinili. Sličan broj (43 %) ispitanika nije smatrao da je incident bio dovoljno ozbiljan.
- U svih 12 zemalja u kojima je provedeno istraživanje, 3 % svih ispitanika osobno je doživjelo fizički napad zbog svojeg židovskog podrijetla u pet godina prije ovog istraživanja. U posljednjih 12 mjeseci prije istraživanja, 2 % svih ispitanika doživjelo je fizički napad zbog svojeg židovskog podrijetla.
- U svih 12 zemalja u kojima je provedeno istraživanje, 4 % svih ispitanika izjavilo je da im je u proteklih pet godina imovina bila namjerno oštećena jer su židovskog podrijetla; 2 % njih ovo je doživjelo u posljednjih 12 mjeseci koji su prethodili istraživanju.

Rezultati istraživanja pokazuju da se građani susreću s toliko antisemitizma da im se neka iskustva već čine trivijalnim. No, svaki je antisemitski napad u suštini napad na dostojanstvo pojedinca i ne može se prijeći preko njega kao da se radi o pukoj neugodnosti. Istraživanja iz 2012. i 2018. pokazuju da ispitanici prijavljuju vrlo malen broj doživljenih antisemitskih incidenata policiji ili nekoj drugoj instituciji. Usporedba rezultata dvaju istraživanja pokazuje da su glavne kategorije počinitelja antisemitskog uznemiravanja ostale iste, dok je u nekim kategorijama došlo i do povećanja broja takvih počinitelja.

„Nikad se javno ne izjašnjavam kao Židovka da bih izbjegla diskriminaciju. U Španjolskoj se ne prakticira velik broj religija i židovstvo nije nešto što se dobro razumije te se bojim da ću ispasti ‚čudna‘. Draže mi je uklopiti se u društvo i biti dio većine u svakodnevnom životu.“ (Žena, 30–34 godine, Španjolska)

Rezultati istraživanja iz 2018. pokazuju da osam od 10 ispitanika (79 %) koji su doživjeli antisemitsko uznemiravanje u posljednjih pet godina nisu prijavili najozbiljniji incident policiji ili nekoj drugoj organizaciji. Glavni razlozi neprijavlivanja incidenata su sljedeći: ništa se neće promijeniti nakon prijave (48 %);

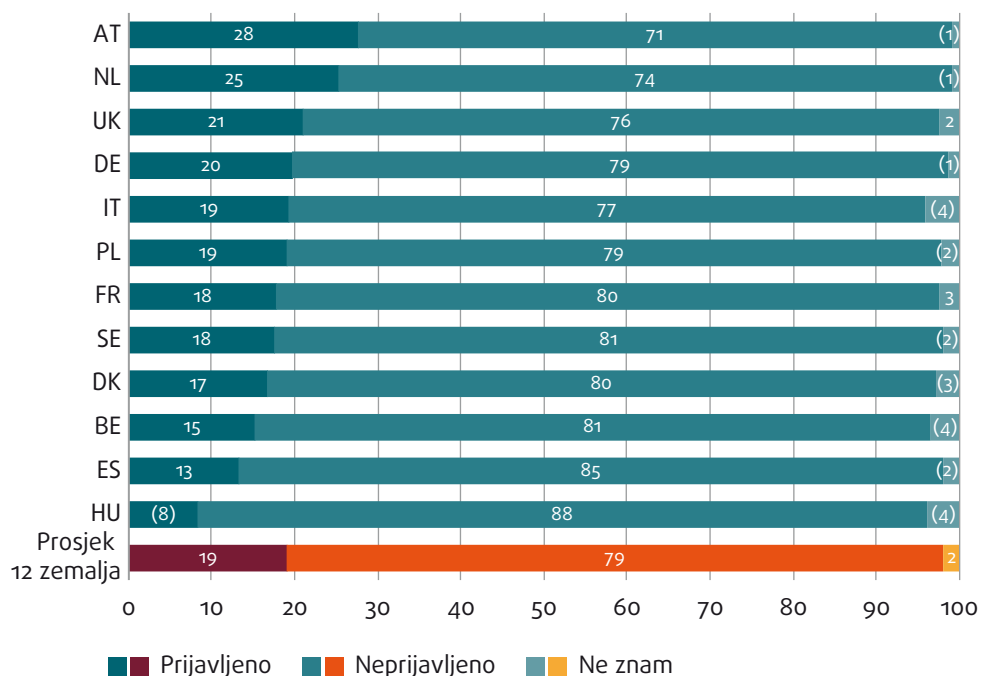
incident se ne smatra dovoljno ozbiljnim da se prijavi (43 %); sama prijava bila bi previše neugodna ili prouzročila previše problema (22 %).

Normalizacija antisemitizma također se očituje u širokom rasponu počinitelja, koji obuhvaća cijeli društveni i politički spektar. Najčešće spomenute kategorije počinitelja najozbiljnijih incidenata antisemitskog uznemiravanja koje su ispitanici doživjeli uključuju nepoznatu osobu (31 %); muslimana s ekstremističkim stavovima (30 %); osobu koja

zagovara ljevičarsku političku ideologiju (21 %); kolegu s posla ili škole/fakulteta (16 %); poznanika ili prijatelja (15 %); i osobu koja zagovara desničarsku političku ideologiju (13 %).

„Nikad ne govorim da sam Židovka iz straha. Samo dvoje ljudi zna moje podrijetlo. [...] Ne mogu doživjeti diskriminaciju ako nitko ne zna da sam Židovka. Kada me netko izravno pita koje sam nacionalnosti, ne kažem istinu.“
(Žena, 50–54 godine, Poljska)

Slika 3.: Prijavljivanje najozbiljnijih incidenata antisemitskog uznemiravanja u proteklih pet godina, po državama članicama EU-a (%)^{a,b,c,d}

Napomene: ^a Od broja ispitanika koji su iskusili neki oblik antisemitskog uznemiravanja u proteklih pet godina (n=6,486); 12 prosječnih rezultata zemalja jest ponderirano. ^b Pitanje: Co8. Jeste li vi ili netko drugi prijavili ovaj incident policiji ili nekoj drugoj organizaciji? ^c Zbroj nekih redova ne iznosi 100 % zbog zaokruživanja brojeva. ^d Rezultati koji se temelje na malom broju odgovora statistički su manje pouzdani. Stoga su rezultati koji se temelje na 20–49 neponderiranih promatranja u ukupnom broju skupine ili koji se temelje na stupcima s manje od 20 neponderiranih promatranja navedeni u zagradama. Rezultati koji se temelje na manje od 20 neponderiranih promatranja u ukupnom broju skupine nisu objavljeni.

Izvor: FRA, 2018.

Direktiva o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela navodi da se prema žrtvama treba postupati s poštovanjem, na osjećajan način, bez diskriminacije bilo koje vrste utemeljene na bilo kojoj osnovi, uključujući religiju

(uvodna izjava 9.). U članku 22. Direktive navodi se da sve žrtve imaju pravo na procjenu radi utvrđivanja jesu li potrebne posebne mjere zaštite da bi ih se zaštitilo od daljnje viktimizacije. U toj se procjeni u obzir moraju uzeti osobne značajke žrtve,

uključujući njezinu religiju kad je to relevantno za procjenu potrebnih mjera zaštite žrtve. U Direktivi se posebno naglašavaju slučajevi u kojima je kazneno djelo počinjeno zbog diskriminatornog motiva koji uključuje osobne značajke žrtve, uključujući njezinu religiju. U takvim slučajevima, vlasti države članice imaju posebnu obvezu procijeniti rizike daljnje viktimizacije motivirane tom značajkom. Okvirna odluka o suzbijanju određenih oblika i načina izražavanja rasizma i ksenofobije kaznenopravnim sredstvima zahtijeva da se rasistička i ksenofobična motivacija smatraju otegotnom okolnošću ili da sudovi takvu motivaciju uzimaju u obzir prilikom određivanja kazni (članak 4.). Potpuna provedba zakona EU-a podrazumijeva poticanje žrtava da prijavljuju antisemitska kaznena djela policiji i to da policija ispravno bilježi rasističku i ksenofobičnu motivaciju prilikom prijave.

Treće mišljenje Agencije za temeljna prava

Države članice trebaju u potpunosti i pravilno prenijeti Direktivu o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela (2012/29/EU) u svoje nacionalne zakone da bi osigurale da žrtve antisemitizma dobiju potrebnu podršku prilikom prijave incidenta relevantnim tijelima. Države članice isto tako trebaju u potpunosti i pravilno prenijeti Okvirnu odluku o suzbijanju određenih oblika i načina izražavanja rasizma i ksenofobije kaznenopravnim sredstvima (2008/913/PUP) u svoje nacionalne zakone kako bi neprekidno osiguravale učinkovite, razmjerne i odvraćajuće kaznene sankcije za počinitelje. Kaznenopravni sustavi u državama članicama moraju također redovito izvješćivati o kaznama određenima počiniteljima i o razmišljanju sudova prilikom donošenja relevantnih presuda.

Diskriminacija zbog antisemitizma i dalje je nevidljiva u ključnim područjima života

KLJUČNI REZULTATI

- Sveukupno 11 % ispitanika izjavljuje da su u 12 mjeseci koji su prethodili istraživanju doživjeli diskriminaciju zbog svojeg židovskog podrijetla u jednom ili više područja navedenih u istraživanju: zapošljavanju (na poslu ili prilikom traženja posla), obrazovanju, zdravstvu ili stanovanju.
- Više od tri četvrtine (77 %) ispitanika koji su doživjeli diskriminaciju zbog svojeg židovskog podrijetla u 12 mjeseci koji su prethodili istraživanju nije prijavilo najozbiljniji incident vlastima ili nekoj organizaciji.
- Većina ispitanika (52 %) koji su doživjeli diskriminaciju u proteklih 12 mjeseci i koji nikome nisu prijavili najozbiljniji incident kao razlog navodi činjenicu da nisu vidjeli kako će prijava incidenta pomoći njihovoj situaciji. Trećina ispitanika koja je doživjela diskriminaciju, a nije nigdje prijavila najozbiljniji incident, kaže da ga nije prijavila jer ga nije smatrala dovoljno ozbiljnim (34 %) ili nije bilo dovoljno dokaza (33 %).
- Većina ispitanika svjesna je da je diskriminacija na osnovi etničkog podrijetla ili religije zakonom zabranjena: od 64 % do 87 % njih, ovisno o području, navelo je da su upoznati s tom činjenicom. Ispitanici su najviše svjesni zakona o suzbijanju diskriminacije prilikom zapošljavanja, a najmanje su svjesni zaštite po pitanju stanovanja.
- Većina ispitanika (71 %) izjavljuje da su svjesni da u zemlji postoji organizacija koja nudi savjete ili podršku diskriminiranim osobama. Ispitanici su većinom spominjali židovske organizacije koje se bave sigurnošću i zaštitom židovske zajednice i/ili antisemitizmom te nacionalna tijela za jednakost ili ljudska prava.

„Manjak spoznaja o antisemitskim incidentima u javnosti većinom postoji zbog toga što velik broj Židova ne nosi kipu i ne spominje svoju vjeru u javnosti da nas ne bi diskriminirali zbog toga. Ne diskriminira nas se jer se skrivamo.“ (Muškarac, 35–39 godina, Španjolska)

Rezultati istraživanja pokazuju da antisemitizam ne dovodi samo do zločina iz mržnje, nego i do

nejednakog postupanja u ključnim područjima života. No, zbog niske stope prijave diskriminacije motivirane antisemitizmom, zajedno s očitom normalizacijom incidenta, nije moguće pokazati relevantnim vlastima, tijelima za jednakost ili društvenim organizacijama stvarnu razinu diskriminacije motivirane antisemitizmom. Usporedba rezultata istraživanja iz 2012. i 2018. pokazuje da

je razina percipirane diskriminacije zbog antisemitizma u zapošljavanju, obrazovanju, zdravstvu i stanovanju ostala ista. Nema promjena u primijećenoj stopi prijave, koja ostaje niska.

„Antisemitizam koji sam doživio suptilniji je i ne može se opisati u ovakvom obliku. Poput neobične tišine koja je u jednoj prilici nastupila na poslu nakon što sam izjavio da sam Židov.“ (Muškarac, 25–29 godina, Švedska)

Rezultati istraživanja iz 2018. pokazuju da je u 12 mjeseci koji su prethodili istraživanju svaki deseti (11 %) ispitanik doživio diskriminaciju u zapošljavanju, obrazovanju, zdravstvu ili stanovanju zbog svojeg židovskog podrijetla. Gotovo svaki osmi od 10 (77 %) koji je doživio diskriminaciju nije prijavio najozbiljniji incident vlastima ili nekoj organizaciji. Glavni navedeni razlozi tome su dojam da prijava neće ništa promijeniti (52 %), da incident nije bio dovoljno ozbiljan (34 %) i da ne postoji dovoljno dokaza o diskriminaciji (33 %). Istodobno je velika većina ispitanika svjesna zakona o suzbijanju diskriminacije (85 % za područje zapošljavanja, na primjer), kao i postojanja organizacija koja nude savjete ili podršku u slučajevima diskriminacije (71 %), uključujući židovske organizacije i nacionalna tijela za jednakost.

Direktivom o rasnoj jednakosti (2000/43/EZ) zabranjuje se diskriminacija na temelju etničkog podrijetla u ključnim područjima života, uključujući

zapošljavanje, obrazovanje, zdravstvo i stanovanje. Direktivom o jednakosti pri zapošljavanju (2000/78/EZ) pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja zabranjuje se diskriminacija na temelju vjere ili uvjerenja. U skladu s tim direktivama, države članice moraju osigurati da su njihove odredbe jasno prenesene onima kojih se tiču, na sve moguće načine i diljem teritorija svake zemlje. Direktivama se predviđaju učinkovite, razmjerne i odvraćajuće kaznene sankcije za počinitelje u slučajevima diskriminacije.

Četvrto mišljenje Agencije za temeljna prava

Europska unija i njezine države članice moraju osigurati da se žrtve antisemitske diskriminacije potiče i da im se olakšava prijava incidenata relevantnim vlastima, tijelima za jednakost ili organizacijama treće strane. To se može ostvariti financiranjem iz sredstava EU-a i njezinih država članica, predanim osvješćivanjem i informativnim kampanjama. Takve kampanje mogu organizirati relevantna ministarstva, u suradnji s nacionalnim tijelima za jednakost i židovskim organizacijama, da bi se osiguralo da njihove poruke budu bolje usmjerene. Takvim se kampanjama može naglasiti da antisemitska diskriminacija predstavlja ozbiljno kršenje temeljnih ljudskih prava i zašto je bitno potražiti pravnu zaštitu. Bilo kakva slična kampanja trebala bi naglasiti i da se počiniteljima izriču učinkovite, razmjerne i odvraćajuće sankcije.

ISTRAŽIVANJE U KRATKIM CRTAMA

U ovom se sažetku iznose glavni rezultati drugog istraživanja FRA-e o iskustvima i predodžbama Židova kad je riječ o zločinima iz mržnje, diskriminaciji i antisemitizmu. Analiziraju se podaci iz odgovora zaprimljenih od 16 395 osoba koje su se izjasnile kao Židovi (u dobi od 16 godina ili starije) u 12 država članica EU-a: Austrija (AT), Belgija (BE), Danska (DK), Francuska (FR), Italija (IT), Mađarska (HU), Nizozemska (NL), Njemačka (DE), Poljska (PL), Španjolska (ES), Švedska (SE) i Ujedinjena Kraljevina (UK). U tim državama članicama živi više od 96 % procijenjenog židovskog stanovništva u Europskoj uniji⁵.

Kako je istraživanje provedeno?

Istraživanje je provedeno na internetu u svibnju i lipnju 2018. U nedostatku pouzdanih okvira uzorkovanja i na temelju iskustva iz istraživanja provedenog 2012.⁶, FRA se odlučila na istraživanje putem interneta jer ono omogućuje ispitanicima da odgovore na pitanja kada i gdje god im je to najprikladnije, vlastitim tempom i na nacionalnom jeziku. Istraživanje na internetu omogućilo je da ispitanici saznaju više pojedinosti o FRA-i, organizacijama koje upravljaju prikupljanjem podataka te kako će se prikupljeni podaci upotrebljavati. Ta je metoda omogućila svim zainteresiranim osobama koje su se izjasnile kao Židovi u 12 država članica EU-a da sudjeluju i podijele svoja iskustva. To je metoda kojom se i najjednostavnije mogu ispitati svi sudionici iz odabranih država članica pod jednakim uvjetima. Njome nije ostvareno nasumično uzorkovanje potrebno za ispunjenje statističkih kriterija za dostatnu razinu predstavljanja. Međutim, rezultati istraživanja pouzdani su i čvrsti te predstavljaju najsveobuhvatnije podatke dostupne o iskustvima s antisemitizmom u Europskoj uniji.

Tko je sudjelovao u istraživanju?

U istraživanju su mogle sudjelovati sve osobe starije od 16 godina koje se smatraju Židovima (na temelju vjere, kulture, odgoja, etničkog podrijetla, podrijetla roditelja ili bilo kojeg drugog razloga) i koje su u vrijeme provedbe istraživanja živjele u jednoj od zemalja u kojima se istraživanje provodilo. Najveći uzorci dobiveni su iz dviju zemalja u kojima, prema procjenama, živi najviše židovskog stanovništva u EU-u: Francuske i Ujedinjene Kraljevine. Uzorci veći od 1 000 ispitanika dobiveni su u Njemačkoj, Nizozemskoj i Švedskoj. U preostalih sedam zemalja, veličina uzorka iznosila je između 400 i 800 ispitanika.

Veličine uzoraka u državama članicama koje su sudjelovale u istraživanju

Zemlja	N
Austrija	526
Belgija	785
Danska	592
Njemačka	1 233
Francuska	3 869
Mađarska	590
Nizozemska	1 202
Italija	682
Poljska	422
Španjolska	570
Švedska	1 193
Ujedinjena Kraljevina	4 731

5 DellaPergola, S. (2016.), *World Jewish Population, 2016*, Berman Jewish DataBank.

6 FRA (2013.), *Discrimination and hate crime against Jews in EU Member States: experiences and perceptions of antisemitism* (Diskriminacija i zločini iz mržnje protiv Židova u državama članicama EU-a: iskustva i predodžbe o antisemitizmu), Luxembourg, Ured za publikacije.

Koja su pitanja postavljena u istraživanju?

Ispitanici su odgovarali na pitanja o trendovima u antisemitizmu, antisemitizmu kao problemu u svakodnevnom životu, osobnim iskustvima s antisemitskim incidentima, svjedočanstvima antisemitskih incidenata i zabrinutosti hoće li postati žrtvom antisemitskog napada. U istraživanju su također izneseni podaci o tome do koje su mjere, prema mišljenju ispitanika, antisemitski napadi na židovsku zajednicu, kao što su nanošenje štete na židovskim lokacijama ili antisemitske poruke u medijima ili na internetu, postali problem u njihovoj zemlji.

U istraživanju su prikupljeni podaci o utjecaju antisemitizma na svakodnevno ponašanje ispitanika i na njihov osjećaj sigurnosti te o tome što poduzimaju zbog straha za sigurnost. Nakon pitanja o osobnim iskustvima sa specifičnim oblicima uznemiravanja ili fizičkim nasiljem, slijedila su pitanja o detaljima tih incidenata, uključujući njihovu učestalost, broj i osobine počinitelja te o prijavi incidenata nekoj organizaciji ili instituciji. U istraživanju su prikupljeni podaci o osobnim iskustvima s diskriminacijom na temelju različitih osnova i u različitim područjima svakodnevnog života, na primjer, na poslu, u školi ili prilikom korištenja različitih usluga. Nakon pitanja o iskustvima s diskriminacijom uslijedila su pitanja o prijavi incidenata i razlozima za neprijavlivanje. U istraživanju je ispitana i razina osviještenosti u pogledu zakona za suzbijanje diskriminacije, organizacija za pružanje podrške žrtvama i znanju o zakonima koji se bave umanjivanjem ili negiranjem holokausta.

Iznošenje rezultata istraživanja

Prilikom iznošenja rezultata istraživanja za svih 12 država članica EU-a, prosjek svih zemalja ponderiran je na način da su uzete razlike između broja židovskog stanovništva u različitim zemljama. Izračuni su temeljeni na srednjoj vrijednosti temeljnih i proširenih procjena židovskog stanovništva u odabranim zemljama (za procjene vidjeti: DellaPergola, S., „*World Jewish Population*“, Berman Jewish Data-Bank, 2016.) da bi se razmjerno prilagodili dobiveni uzorci i to na način da se zadrže odgovarajući odnosi između različitih doprinosa zemalja dobivenim rezultatima, na razini EU-a.

U ovom su izvješću predstavljeni glavni rezultati drugog istraživanja FRA-e o iskustvu Židova sa zločinima iz mržnje, diskriminacijom i antisemitizmom u Europskoj uniji, najvećeg istraživanja ikad provedenog u svijetu u kojem su sudjelovali Židovi. Istraživanje je obuhvatilo 12 država članica EU-a te je u njemu sudjelovalo 16 500 osoba koje su se izjasnile kao Židovi. Ovo je drugo istraživanje nakon onog koje je agencija provela u sedam zemalja 2012.

Rezultati su poražavajući. Pokazuju da je antisemitizam i dalje vrlo prisutan u cijeloj Europskoj uniji – štoviše, u mnogim je aspektima postao uznemirujuće prihvatljiv. Važne informacije koje su ovdje iznesene mogu pomoći tvorcima politika diljem EU-a u jačanju nastojanja da se osigura sigurnost i dostojanstvo cjelokupnog židovskog stanovništva koje živi u Europskoj uniji.

Dodatne informacije

Za cjelovito izvješće FRA-e o rezultatima istraživanja – *Experiences and perceptions of antisemitism – Second survey on discrimination and hate crime against Jews in the EU* („Iskustva i predodžbe o antisemitizmu – drugo istraživanje o diskriminaciji i zločinima iz mržnje protiv Židova u Europskoj uniji“), pogledajte: <http://fra.europa.eu/en/publication/2018/2nd-survey-discrimination-hate-crime-against-jews>

Za informacije o bazi podataka FRA-e o antisemitskim incidentima i zločinima iz mržnje vidjeti:

- FRA (2018.), *Antisemitism: Summary overview of the situation in the European Union 2007–2017* (Antisemitizam: sažeti pregled stanja u Europskoj uniji u razdoblju 2007.–2017.), Luxembourg, Ured za publikacije;
- FRA (2018.), „Racism, xenophobia and related intolerances“ (Rasizam, ksenofobija i s njima povezana netolerancija), poglavlje 4. u dokumentu: *Izvješće o temeljnim pravima 2018.*, Luxembourg, Ured za publikacije;
- FRA (2013.), *Discrimination and hate crime against Jews in EU Member States: experiences and perceptions of antisemitism* (Diskriminacija i zločini iz mržnje protiv Židova u državama članicama EU-a: iskustva i predodžbe o antisemitizmu), prvo istraživanje, Luxembourg, Ured za publikacije.

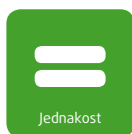
Za informacije o djelovanju FRA-e na temu obrazovanja o holokaustu i ljudskim pravima, vidjeti: <http://fra.europa.eu/en/project/2006/holocaust-and-human-rights-education>

Zločin iz mržnje

Govor mržnje

Jednakost

Nediskriminacija

Ured za publikacije
Europske unije

© Agencija Europske unije za temeljna prava, 2019.

Fotografije (slijeva nadesno/počevši od prvog gornjeg reda): © Stock.adobe.com_Rafael Ben-Ari; Stock.adobe.com_brat82; Stock.adobe.com_dubova; Shutterstock.com_129757388; Stock.adobe.com_Odelia Cohen; Stock.adobe.com_REDPIXEL; Stock.adobe.com_Menschen; Stock.adobe.com_Sergey Nivens; Stock.adobe.com_superelaks.

Za svaku uporabu ili reprodukciju fotografija ili druge građe koja nije zaštićena autorskim pravom Agencije Europske Unije za temeljna prava, dopuštenje treba zatražiti izravno od vlasnika prava.

Print: ISBN 978-92-9474-613-9, doi:10.2811/86830
PDF: ISBN 978-92-9474-614-6, doi:10.2811/863688

FRA – AGENCIJA EUROPSKE UNIJE ZA TEMELJNA PRAVA

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Beč – Austrija
Tel. +43 1580300 – Faks +43 158030699
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu
[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)
[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)
twitter.com/EURightsAgency

